

Luuk van Middelaar

Macht en onmacht van Meloni's Italië in Europa

Wat brengt de forse verkiezingszege van Giorgia Meloni en haar rechtse blok in Italië voor de rest van Europa? Zorgen bij regeerders in Washington, Berlijn en Brussel over een post-fascistische partij. Vreugde om een succesvol geestverwant bij Hongaars premier Viktor Orbán en bij rechts-nationalisten van de Oostenrijkse FPÖ tot het Spaanse Vox.

Als vanzelf schrijft zich zo het verhaal van een Europa-wijde, door Rome aangejaagde ruk naar rechts. Toch is dat te eenvoudig en te vroeg.

Allereerst kozen de Italiaanse kiezers opnieuw voor de duidelijkste vorm van oppositie. In 2018 voor de onbeproefde Vijfsterrenbeweging van komiek Beppe Grillo. Ditmaal voor Meloni, die met haar partij Broeders van Italië als enige buiten Mario Draghi's regering van nationale eenheid was gebleven. Ze won dankzij deze uitdagersrol, maar krijgt nu zelf - in oorlogs- en crisistijd - te maken met Italië's enorme vertrouwensverlies in de politiek, waarvan ook de ongekend lage opkomst getuigde.

Op de scheidslijn voor/tegen Rusland plaatst Meloni zich helder aan westerse zijde

Italië is naar bevolking en economie het derde land van de Europese Unie, tevens trots lid van de G7. Noord-Italië behoort tot Europa's rijkste regio's. Geen reden om, zoals in Den Haag voorkomt, meewarig te blijven hangen in oei-oei-schuldenberg- en maffia-clichés.

Tegelijk beschikt elke Italiaanse premier over beperkte bewegingsruimte en macht. In de Europese arena bokst het zwak bestuurde land stelselmatig onder zijn gewicht. Na het Britse vertrek uit de EU hoopte Rome te kunnen aansluiten bij Berlijn en Parijs als lid van de 'nieuwe Grote Drie'. Onder Mario Draghi lukte dat soms, zoals met de belangrijke Kiev-treinreis door de drie regeringsleiders, in juni dit jaar.

Collega-regeringsleiders in de Europese Raad weten twee dingen van Italiaanse premiers: met al die wankle coalities staan ze binnenlands niet sterk en zelden zitten ze lang; sinds WO II gemiddeld amper anderhalf jaar. Ook bij Meloni zullen collega's het dus eerst aankijken.

Ideologisch harkte Meloni haar ideeën afgelopen jaren bijeen uit Amerikaans en Europees conservatisme en nationalisme, eerder dan uit fascistische oerbron. Hierin lijkt zij op Marine Le Pen, de voorvrouw van het Franse nationalisme: terwijl

Le Pen de neonazi-erfenis van vader Jean-Marie moest witwassen, zat Meloni met de Mussolini-fan in haar jongere zelf. Hoe geloofwaardig de schoonmaak is, zal moeten blijken. De alarmbellen over fascistisch gevaar waarmee centrum-links campagne voerde, maakten geen indruk.

Economisch heeft Meloni haar anti-Europese koers gematigd. Een vertrek uit de euro bepleit ze niet meer. Daarmee voelt ze de stemming aan. Het anti-europartijtje Italexit kwam zondag niet boven de 2 procent stemmen. De Italianen weten dat hun land de miljarden uit de EU-herstelfondsen hard nodig heeft. Meloni onderhoudt goede relaties met Draghi en zoekt voor de sleutelpost Financiën een bekwame politicus-technocraat. Zorgen over een eurocrisis zijn voorbarig.

Hoe zit het dan met haar conservatieve waardenagenda? Daarmee kan ze meer aarichten, zeker binnenlands, waar vrouwenorganisaties zich terecht zorgen maken. In het buitenland valt Meloni's liefde voor familie en vaderland goed bij de illiberale regeringen in Hongarije en Polen. Zo kort na het verkiezingssucces van de Zweedse rechts-nationalisten ontwaren waarnemers een trend, wie weet een nieuwe golf rechts-populisme, zoals in 2016 met Brexit en Trump.

Eén factor doorkruist deze alliantie van nationalisten: de Russische oorlog. In 2022 ligt de beslissende breuklijn niet langer tussen liberaal individualisme en traditionele familiewaarden, maar tussen anti- en pro-Rusland. In rap tempo zijn de relaties tussen Polen (intens meelevend met de Oekraïners) en Hongarije (dat telkens EU-sancties tegen Rusland blokkeert) danig bekoeld. Deze geostrategische twist overtroeft hun waardenband. En juist op de scheidslijn voor/tegen Rusland plaatst Meloni zich helder aan westerse zijde, anders dan haar Poetin-bewonderende coalitiepartners Salvini en Berlusconi.

Wat overblijft is migratie. Patrouilleren voor de Noord-Afrikaanse kust, reddingsbootjes voor bootvluchtelingen dwarszitten: met dat soort acties kan Meloni een ronduit nationalistische politiek bedrijven, zonder zenuwen op de financiële markten of irritatie onder NAVO-partners tot gevolg. Onder Meloni dus geen uitweg uit de Europese ruzies en impasse inzake migratie en asiel.

Uiteindelijk zal de factor tijd beslissend zijn. Hoe lang houdt zij het vol? Wordt ze de zoveelste in de rij kortstondige leiders, of een nieuwe Silvio Berlusconi, driemaal premier en bewonderd van Fortuyn tot Trump? Indien zij langdurig regeert, zal zij geestverwanten, zoals Marine Le Pen in Frankrijk, een enorme impuls kunnen geven. Pas daar zit de echt gevaarlijke schok.